

Satsdelar

En sats kan ha bl.a. följande delar:

Subjekt	<i>Vad?</i>	Min bil startar inte. Den är sönder.
	<i>Vem?</i>	Pontus arbetar. Han trivs på jobbet.
	<i>Vilka?</i>	Pontus och Lisa röker. De kan inte sluta.

Verb (predikat)	Min bil startar inte.
	Pontus arbetar .
	Pontus och Lisa har rökt länge.

Objekt:	direkt (ackusativ-objekt)	<i>Vad?</i> <i>Vem?</i> <i>Vilka?</i>	Pontus har köpt en ny bil . Lisa ska träffa Lennart . Hämta mig i kväll! Rektorn vill tala med lärarna .
	indirekt (dativobjekt)	<i>Till, åt, för, från vem/vilka?</i>	Pontus betalar 200 kronor till mig . Pontus betalar mig 200 kronor. Jag ska läsa en saga för mina barn .

Predikatsfyllnad efter vissa verb, t.ex. *vara, bli, känna sig, se ... ut, verka, låta*

<i>Vad?</i>	Lars är polis . Han är glad .
	Pelle blev sjuk igår.
<i>Vem? Vilka?</i>	Det är vår lärare . Det är våra lärare .
<i>Hur?</i>	Barnen ser trötta ut.
	Känner ni er pigga nu?
	Programmet verkar roligt .
	Oj, vad ni låter ledsna !

Adverbial	<i>Var?</i>	Pontus arbetar på ett stort företag .
	<i>Vart?</i>	Han ska åka till London .
	<i>Varifrån?</i>	Han kommer från Stockholm .
	<i>När?</i>	Han börjar klockan åtta .
	<i>Hur?</i>	Han jobbar hårt .
	<i>Hur mycket/lite?</i>	Han är ganska duktig.
	<i>Varför?</i>	Han ska sluta eftersom han har fått ett nytt jobb .

Satsadverbial	Pontus ska nog gifta sig med Lisa.
----------------------	---

Satsdelar

En sats kan ha bl.a. följande delar:

Subjekt	Vad? Vem? Vilka?	Stormen har varat i tre dagar, men den ska snart avta. Statsministern ska avlägga besök i Norge. Han åker idag. Elsa och Roland fick jobb igår, så nu är de glada.
Verb (predikat)		Stormen har varat i tre dagar, men den ska snart avta . Statsministern ska avlägga besök i Norge. Han åker idag. Elsa och Roland fick jobb igår, så nu är de glada.
Objekt: direkt (ackusativ- objekt)	Vad? Vem? Vilka?	Vår skola har fått en ny rektor . Jag ska träffa honom idag. Jag ska också träffa hans fru . Vi ska besöka våra släktingar i Paris i sommar.
indirekt (dativ- objekt)	Till, åt, för, från vem/vilka?	Karl ger blommor till sin fru varje fredag. Karl ger sin fru blommor varje fredag. Jag ska berätta en hemlighet för dig .
Predikatsfyllnad efter vissa verb, t.ex. <i>vara, bli, känna sig, se ... ut, verka, låta</i>		
	Vad?	Eva är sjuksköterska , men hon är inte så välavlönad . Vädret ska bli bättre i morgon.
	Vem? Vilka?	Det är min son . Det är mina söner .
	Hur?	Uppsatserna ser bra ut. Vi känner oss pigga nu. Den nya filmen verkar rolig . Oj, vad barnen låter glada !
Adverbial	Var? Vart? Varifrån? När? Hur? Hur mycket/lite? Varför?	Jag skulle vilja arbeta utomlands . Vi ska nog åka söderut på semestern. Planet, som just landade, kommer från Nairobi . Du ska anmäla dig senast den 1 april . Klas snarkar högt . Mitt jobb är rätt intressant. Lars ska flytta till London eftersom hans fru har jobb där .
Satsadverbial		Några kommer förmodligen att bli uppsagda på vårt jobb.
Attribut (bestämning till ett substantiv)		Vi har en stor släkt. Vår släkt är stor . Vi har en släkt som är stor . Lekande barn. Rökning förbjuden . Några vänner. Två år. Lenas son. Mina släktingar. Taket på huset . Vägen hem . Lusten att lära . Tanken på att vi ska flytta härifrån oroar mig. Frågan om vi ska ha barn eller inte måste vi ta ställning till.

Ordföljd i huvudsats

	Fundament	Verb ₁	Subjekt	Satsadverbial	Verb ₂₋₄ (+ betonad partikel)	Komplement	Adverbial
a)	Astrid Lindgren	har			skrivit	Pippi Långstrump.	
b)	I januari 2002	dog	Astrid Lindgren.				
c)	I villa Villekulla	har	Pippi Långstrump		flyttat in.		
d)	Eftersom Pippi bor ensam,	kan	hon		baka	pepparkakor	på köksgolvet.
e)	Varför	bor	Pippi	inte			med sina föräldrar?
f)		Kan	ni		äta	frukost	hos mig?
g)	Tommy och Annika	gillar		alltid		att Pippi bakar pannkakor.	
h)	Pippi	bjuder		ofta		Tommy och Annika på pepparkakor	när de kommer på besök.
i)		Baka				pepparkakor till oss!	
j)	Pippis pepparkakor	är				goda.	
k)	Tommy och Annika	skulle		gärna	vilja leka	med Pippi.	
l)	Pippi	tycker			om	att leka med Herr Nilsson.	
m)	Spisen	ryker					in i Pippis kök.
n)	Pippi	sover					med fötterna på kudden.
o)	Pippi	hittar			på	en massa bus.	

Fundament: Början av en huvudsats. Det kan vara:

- subjekt (*Astrid Lindgren*)
- ett adverbial (**Tid:** *I januari 2002*; **Plats:** *I villa Villekulla*; **Orsak:** *Eftersom Pippi bor ensam*)
- ett frågeord (*Varför*)

En fråga som man kan svara ja eller nej på (ja/nej-fråga) börjar med verb (verb₁) och har inget fundament (f).

En imperativsats (uppmaning eller utrop) har inte heller något fundament (i).

Tänk på att en bisats är en satsdel, t.ex. objekt eller adverbial. En bisats kan stå i fundament (d), i komplement (g) eller i adverbial (h).

Bokstaven inom parentes refererar till meningen med samma bokstav i tabellen.

Verb₁: är det första verbet i en huvudsats. Det är det verb som står i **presens** – nutid – (*bor, gillar, kan*), **preteritum** – dåtid – (*dog*) eller **imperativ** – ”order” (*baka*).

Subjektet: Svarar på frågan **Vem** eller **Vad gör/har gjort något?**

(a) Vem har skrivit Pippi Långstrump? – **Astrid Lindgren**.

(j) Vad är goda? – **Pippis pepparkakor**.

Satsadverbial: är små ord som t.ex. *inte, aldrig, alltid, ofta, genast, bara, ju, väl*.

Verb₂₋₄: är de andra verben i en huvudsats. Det är de verben som står i **infinitiv** (*baka, äta, vilja leka*) eller i **supinum** efter *har* (*skrivit, flyttat*).

Betonade partikel: är ett litet ord som tillhör verbet och är betonade. (l) tycker *om*, (o) hittar *på*.

Komplement: På den platsen står

- direkt objekt: svarar på frågan **Vad?** eller **Vem?**

(f) Kan ni äta **frukost** hos mig. → Vad kan ni äta hos mig? – **Frukost**.

(h) Pippi bjuder **Tommy och Annika**. → Vem bjuder Pippi? – **Tommy och Annika**.

Tommy och Annika vill leka med **Pippi**. → Vem vill Tommy och Annika leka med? – **Pippi**.

- indirekt objekt: svarar på frågan **Till/åt/för vem?**

Pippi bakar pannkakor till **Tommy och Annika**. → Till vem bakar Pippi pannkakor? – **Tommy och Annika**.

- predikatsfyllnad: efter verben *vara (är), bli, heta, kallas, känna sig, se...ut, verka, låta*.

(j) Pippis pepparkakor **är goda**.

Hej! Jag *heter* **Pippi**.

Pippi *verkar* **rolig**, tycker Annika.

Adverbial: står sist eller i fundamentet i en huvudsats.

Det finns fyra typer av adverbial:

- Tidsadverbial: svarar på frågan **När?**

(h) När bjuder Pippi Tommy och Annika på pepparkakor? – **När de kommer på besök**.

- Rumsadverbial: svarar på frågan **Var?**

(m) Var ryker spisen in? – **I Pippis kök**.

- Sättsadverbial: svarar på frågan **Hur?**

(n) Hur sover Pippi? – **Med fötterna på kudden**.

- Orsaksadverbial: svarar på frågan **Varför?**

(d) Varför kan Pippi baka pepparkakor på köksgolvet? – **Eftersom hon bor ensam**, kan hon göra det.

Bokstaven inom parentes refererar till meningen med samma bokstav i tabellen.

	Huvudsats							Bisats						
	Fundament	Verb ₁	Subj.	Sats- adverbial	Verb ₂ (+ betonad partikel)	Komplement	Adverbial	Bisats- inledare	subj.	Sats- adverbial	Verb ₁	Verb ₂₋₄	Komplement	Adverbial
d)	X	kan	hon		baka	pepparkakor	på köksgolvet.	Eftersom	Pippi		bor			ensam,
g)	Tommy och Annika	gillar		alltid		X		att	Pippi		bakar		pannkakor.	
h)	Pippi	bjuder		ofta		Tommy och Annika	X	när	de		kommer			på besök.
1)								När	Tommy och Annika	<u>inte</u>	har	varit	snälla	
2)	Pippi	får	de	inte	besöka	Pippi.		därför att	hon	<u>aldrig</u>	har	gått		i skolan.

d) Eftersom Pippi bor ensam, kan hon baka pepparkakor på köksgolvet.

bisats i fundament

g) Tommy och Annika gillar alltid att Pippi bakar pannkakor.

bisats som komplement

h) Pippi bjuder ofta Tommy och Annika på pepparkakor, när de kommer på besök.

bisats som adverbial

1) När Tommy och Annika inte har varit snälla, får de inte besöka Pippi.

bisats

2) Pippi kan inte multiplikationstabellen, därför att hon aldrig har gått i skolan.

bisats

Bisatsinledare: är ett ord som inleder (börjar) en bisats.
(t.ex. *Eftersom*, *att*, *när*, *som*, *vilken* (vilket, vilka), *fastän*, *trots att*, *innan*, *medan*...)

Glöm inte att en bisats är en satsdel. En bisats kan vara objekt, adverbial eller bestämning till substantiv. En bisats kan stå i fundament (d), i komplement (g) eller i adverbial (h).

BIFF-regel: I Bisats står Inte Före det Första verbet.
Tänk på att **satsadverbialet** ska stå före det första verbet i en bisats.

Huvudsatser och bisatser

Huvudsats

1. En huvudsats kan stå ensam.
2. I huvudsatsen kommer alltid **verbet** på andra plats.
3. I huvudsatsen står **satsadverbial** efter det första verbet.

Om huvudsatsen börjar med något annat än subjektet står **satsadverbial** efter subjektet.

Exempel på satsadverbial:

inte, alltid, aldrig, antagligen, förmodligen, nog, bara, ibland, ofta, kanske, absolut, alltså, egentligen, faktiskt, gärna, möjligtvis, naturligtvis, troligtvis, säkert, tydligen, slutligen, vanligen...

Exempelmeningar:

Fundament	Verb ₁	Subjekt	Satsadvl.	Övrigt
<u>Per</u>	bor			i Lund.
<u>Per</u>	bor		<i>inte</i>	i Lund.
I Lund	bor	<u>Per</u>	<i>inte.</i>	

Att kombinera huvudsatser

1. En huvudsats kan kombineras med en annan huvudsats med *och, eller, men, utan, för*, och *så*.
2. Om subjektet är detsamma i de två huvudsatserna, ska man inte upprepa det i den andra huvudsatsen om verbet följer direkt på *och, eller, men, utan*.

Exempelmeningar:

Hon ska sola *och* bada på semestern.

Jocke sitter vid datorn *eller* lyssnar på musik på sitt rum.

Han tittar på filmen *men* förstår ingenting.

De ska inte ha ett stort bröllop *utan* bjuder bara familjen.

3. Om det kommer *något* mellan verbet i den andra huvudsatsen och *och/ eller*, måste subjektet upprepas i den andra huvudsatsen.

Exempelmeningar:

Hon ska sola och *sedan* ska hon åka in till stan.

Jocke sitter vid datorn *eller* också lyssnar han på musik på sitt rum.

4. I huvudsatser som kombineras med *för* eller *så* måste subjektet alltid skrivas i båda huvudsatserna.

Exempelmeningar:

Hon ska inte resa *för* hon har inga pengar.

Hon har inga pengar *så* hon måste stanna hemma.

Bisats

1. En **bisats** måste kombineras med en huvudsats.
2. Ordföljden i bisatsen: **bisatsinledare** + subjekt + (**inte**) + verb.
3. I bisatsen står **satsadverbial** **före** det **första verbet**.

Exempelmeningar:

Per bor i Lund, eftersom han ska studera.

Per bor inte i Lund, eftersom han **inte ska** studera.
bisats

4. När bisatsen kommer först, måste huvudsatsen börja med verbet.

Fundament	Verb ₁	Subjekt	Satsadvl.	Övrigt
<u>Eftersom</u> Per <u>inte</u> ska studera,	bor	<u>han</u>		i Lund.

Exempel på bisatsinledare:

att, eftersom, därför att, så att, för att, trots att, fastän, om, även om, ifall, innan, förrän, tills, medan när, var, vart, varifrån, hur, varför, vad (som), vem (som), vilken (som), vilket (som), vilka (som), som, vars, där, dit

Exempel på bisatser:

Han säger **att** han är trött.

Han stannar hemma, **eftersom** han har feber. Han stannar hemma, **därför att** han är väldigt sjuk.

Bebisen skrek, **så att** alla vaknade.

Han studerade hela helgen, **för att** han ville klara provet.

Hon berättade för alla, **trots att** han hade lovat att hålla tyst. Hon hjälpte mig, **fastän** hon inte hade tid.

Han frågar, **om** jag kan hjälpa honom.

Han går ut på promenad varje dag, **även om** det regnar och blåser.

Vi kan åka till skogen i morgon, **ifall** vädret är fint. Vi kan resa till Indien, **om** jag vinner pengar.

Hon duschade, **innan** hon klädde på sig.

Vi börjar **inte** äta, **förrän** alla har kommit.

Han väntar med middagen, **tills** hans fru kommer hem.

Jag brukar lyssna på radio, **medan** jag lagar mat.

Jag vet inte, **när** filmen börjar.

Han vet inte, **var** du bor.

Lisa vet inte, **vart** hon ska åka.

Mia vet, **varifrån** han kommer.

Han vet inte, **hur** hans bror mår idag. Jag vet, **hur långt** det är till Lund. Han undrar, **hur mycket** det kostar.

Han förstår inte, **varför** han måste ta medicinen.

direkt objekt

Jag vet, *vad* Sveriges huvudstad heter.
Han berättade, *vem* hon hade bjudit.
Han berättade, *vilken bok* han skulle köpa.
Hon visade, *vilket hus* hon bodde i förra året.
Han vet inte, *vilka skor* han ska köpa.

subjekt

Han vet inte, *vad som* är bäst för honom.
Hon berättade, *vem som* skulle komma till festen.
Han berättade, *vilken bok som* var bäst.
Hon visade *vilket hus som* var dyrast i Malmö.
Han vet inte, *vilka skor som* är bekvämast.

Paulo Coelho skrev böcker, *som* många människor tycker om. Hon har en granne, *som* är alkoholist.
Jag känner en man, *vars* barn bor i Barcelona.
Det finns en vacker plats, *där* man kan ha picknick.
Mallorca är en spansk ö, *dit* många svenska reser. Mallorca är en spansk ö, *som* många svenska reser *till*.